

OBILJEŽJA MEĐUNARODNOG TURIZMA PREMA REGIONALIZACIJI UNWTO-A

NIKOLA VOJNOVIĆ

Turizam je u današnje vrijeme postao jedna od najzastupljenijih i najvažnijih društvenih aktivnosti o kojoj u mnogome ovise gospodarska kretanja i sveukupni oporavak određenih regija i država pa tako i Hrvatske. Na globalnoj razini turistička djelatnost je 2000. godine, prema Svjetskom vijeću za turizam i putovanja (WTTC), ostvarivala 11% svjetskog BDP (3575 mlrd. američkih dolara), posredno i neposredno zapošljavala 200 milijuna radnika što je 8% od ukupno zaposlenih u svijetu.

Uvod

Za 2010. godinu predviđanja su da će turizam ostvarivati 11,6% svjetskog BDP (6591 mlrd. američkih dolara) i zapošljavati 250 milijuna radnika što će biti 9% od ukupno zaposlenih na svjetskoj razini (Hall i Page, 2002). Turizam je aktivnost i djelatnost koja zbog svoje direktne povezanosti s prostorom, nedvojbeno i neposredno isprepletena s geografskom znanošću. Što više, zbog svoje usredotočenosti na putovanja te transfer ljudi, dobara i usluga smatra se primarno geografskim fenomenom (Williams, 2009). Geografija kao znanost proučava turizam na različitim prostornim razinama od lokalne do globalne. U vezi s tim

je tradicionalno područje interesa geografa, a to je prostorna raspodjela turizma, uključujući ponudu turističkih regija i destinacija, njihove turističke resurse, ali i turističku potražnju i kretanja povezana s tim. Isto tako, geografija proučava kulturne, društvene, gospodarske te utjecaje na okoliš koje turizam kao djelatnost ostvaruje u vremenu i prostoru. Podjednako geografija bi trebala sudjelovati u planiranju razvoja turizma te izradi prostornih modela turističkog razvoja (Williams, 2000). Ovako širok spektar geografskog istraživanja turizma postavlja pred potencijalne istraživače niz problema koji otežavaju proučavanje i mogu djelo-

mično ili u potpunosti obezvrijediti rezultate. Glavni problemi u geografskom istraživanju su problem složenosti definiranja turizma i njegova povezanost sa srodnim pojmovima slobodnog vremena i rekreacije, kao i problem nedostatka zajedničkog konceptijskog temelja u istraživanju. Konačno, problem u geografskom istraživanju turizma može biti i statistički prikaz pojava i procesa koja se najčešće ogleda u broju dolazaka, noćenja, prihoda, rashoda, smještajnih jedinica na različitim prostornim razinama (od pojedinačne destinacije do kontinenata). Na globalnoj se razini turizam statistički prati kroz dvije specijalizirane organizacije: Svjetska turistička organizacija (UNWTO) i Svjetsko vijeće za turizam i putovanja (WTTC). Postoji niz razlika u statističkom prikazu turizma između ove dvije organizacije. WTTC je usredotočen na ekonomsku dimenziju turizma te je naglasak na praćenju pokazatelja kao što su BDP, zaposlenost, potražnja, investicije i slično. S druge strane, UNWTO naglasak stavlja na broj međunarodnih turista, noćenja u međunarodnom turizmu, dolasci po regijama, vrste prijevoznih sredstava, razlozima putovanja, vrsti turističkog smještaja te udjelu turizma u BDP-u i

izvozu (Smith, 2004; i Williams, 2009). Za ovaj rad su korištena statistička mjerenja i publikacije Svjetske turističke organizacije¹ s određenim specifičnostima turističke regionalizacije svijeta koja djelomično odudara od uobičajene hrvatske geografske regionalizacije (Klarić, 2005). Bez obzira na stano-vite nedosljednosti i političku impliciranost, u ovom se radu koristi regionalizacija svijeta po UNWTO-u.² Korištenje regionalizacije UNWTO-a nije rijetkost u geografskim radovima. Na sličan način, uvažavajući djelomi-ce ili u potpunosti regionalnu podjelu svijeta prema UNWTO-u, neki utjecajni britanski i američki geografi vrše regionalizaciju u udž-benicima turističke geografije (Burton, 1995; Davidoff i dr., 1995; Lew i dr., 2008; Bonifac-e i Cooper, 2009). Izuzetak u ovom radu predstavlja, prema UNWTO-u, samostalna turistička regija Južna Azija koja je zbog relativno skromnih turističkih rezultata priklju-čena regiji Azija i Pacifik. Osnova i motiv za ovo istraživanje i rad je članak koji je 1994. objavljen u Geografskom horizontu, a koji također djelomično uvažava regije prema UNWTO-u. (Pepeonik, 1994). Ovaj se rad, jednim svojim dijelom, nastavlja na spome-nuto istraživanje. Ključna godina je 2005.

¹ Dvije statističke publikacije koje su predstavljale osnovni izvor informacija za ovaj rad su Compendium of tourism statistics, data 2002.-2006., 2008 edition i Tourism highlights, 2007 edition. Korišteni su i materijali s Internet stranica Svjetske turističke organizacije. Za bruto domaći proizvod korišteni su tablični prikazi preuzeti s Internet stranica Međunarodnog monetarnog fonda (www.imf.org).

² Nekoliko je primjera veće nedosljednosti i neusklađenosti podjele turističkih regija prema UNWTO-u s tradicionalnom hrvatskom geografskom regionalizacijom. U regiju Istočno europsko Sredozemlje uvrštena je Turska koja je većim dijelom teritorija u Aziji te Izrael koji se nalazi u Jugozapadnoj Aziji, odnosno Srednjem Istoku prema UNWTO-u. Regiji Europe, odnosno subregiji Srednja i Istočna Europa pridružena je regija Srednja Azija (Kazahstan, Kirgistan, Tadžikistan, Turkmenistan i Uzbekistan). Subregija Sjeverna Europa obuhvaća Ujedinjeno Kraljevstvo i Irsku koje se tradicionalno smješta u Zapadnu Europu. Egipat i Libija su izdvojeni iz regije Sjeverne Afrike i uvršteni u regiju Bliski istok. U regiju Sjeverna Afrika je uvršten Sudan, iako nema teritorijalni kontakt s ostalim državama te regije. Regija Amerike podijeljena je na četiri subregije: Karibi, Srednja Amerika, Sjeverna Amerika i Južna Amerika.

što predstavlja 15 godina odmaka za djelomičnu usporedbu rezultata sa spomenutim istraživanjem i radom iz 1994. Već istaknuti problem statističkog prikaza turizma morao se, barem djelomice, odraziti i na ovo istraživanje. Naime, velik dio država ne iskazuje sve podatke u potpunosti ili ih iskazuje sa zakašnjenjem što je otežalo potpuni prikaz. Bez obzira što je od 2005. godine prošlo izvjesno vrijeme, na ovaj tip turističko-geografskog istraživanja to nije znatno utjecalo, jer se značajne globalne i regionalne promjene u turizmu odvijaju znatno sporije (Bigano i dr., 2007).

POKAZATELJI TURISTIČKOG PROMETA I PRIHODA OD MEĐUNARODNOG TURIZMA PO REGIJAMA UNWTO-A

Sukladno publikaciji Compendium of tourism statistics i Tourism highlights koje objavljuje Svjetska turistička organizacija (UNWTO) u ovom radu su se, kao glavni turistički pokazatelji, koristili podaci o broju međunarodnih turista, broju noćenja međunarodnih turista, broju soba u hotelima i sličnim objektima, prihodu od međunarodnog turizma, rashodu od međunarodnog turizma i na temelju toga podaci o pozitivnoj i negativnoj platnoj bilanci u turizmu.³

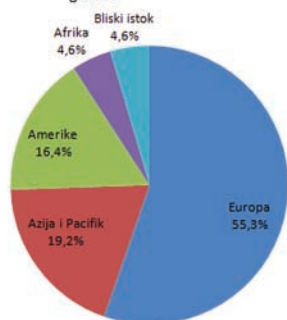
Uvidom u glavne turističke pokazatelje na razini velikih regija UNWTO-a 2005. godine otkriva se izrazita dominacija europskog turizma (sl. 1). Po broju hotelskih soba Europa prednjači s više od jedne trećine svih hotel-

skih soba svijeta, a nešto manji udio imaju Amerike.⁴ Sve zajedno, tri najjače turističke regije Europa, Amerike i Azija s Pacifikom imaju 95% hotelskih kapaciteta svijeta. Europa dominira i po broju međunarodnih turista s više od 55%, a Istočna Azija s Pacifikom ima 20-tak posto i premašuje Amerike (16,4%). Ostale regije svijeta imaju manje od 10% turista. Najizrazitija je dominacija Europe u broju noćenja međunarodnih turista s više od dvije trećine noćenja svijeta. Razlog najvećim dijelom leži u tome što je Europa površinom malen kontinent s mnogo država visokog standarda stanovništva. Takav standard omogućuje veliku mobilnost, olakšanu gustom mrežom auto-cesta, ostalih cesta, željezničkih pruga, trajektnih linija te mrežom putničkih zrakoplovnih linija. Također, u Europi se relativno lako prelaze državne granice (Schengenski sporazum). Konačno, spomenute tri glavne regije ostvaruju oko 95% prihoda i rashoda u međunarodnom turizmu 2005. godine među kojima europski udio iznosi više od polovine. Najslabije turističke rezultate pokazuje regija Afrika koju opterećuju brojni politički i ekonomski problemi uključujući ratne sukobe, državne udare i prevrate, krajnje siromaštvo, epidemije zaraznih bolesti i glad. Ova regija, bez obzira na velike napore koje ulažu pojedine države poput Senegala, Kenije, Tanzanije, Nigerije, JAR-a i drugih, ne ostvaruje očekivane rezultate koje bi trebale s obzirom na prirodni i kulturni turistički potencijal (Awaritefe, 2004; Diagne, 2004).

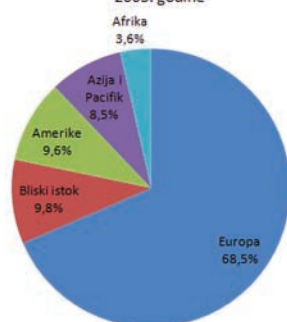
³ Platna bilanca u turizmu je razlika između prihoda ostvarenog u državi od stranih turista i potrošnje domaćih turista izvan vlastite države.

⁴ U ovome je radu za prikaz statističkih pokazatelja korištena regionalizacija Svjetske turističke organizacije. Tako se prostor Latinske i Angloamerike objedinjuje pod nazivom u množini: Amerike. Bez obzira, glavnina turističkog prometa i prihoda u ovoj regiji pripada subregijama Sjeverna Amerika i Karibi.

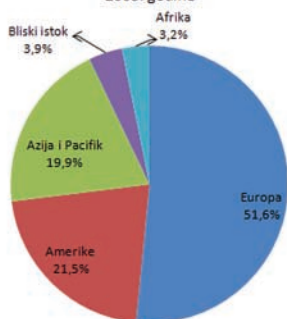
Udio u broju međunarodnih turista po regijama UNWTO-a 2005. godine

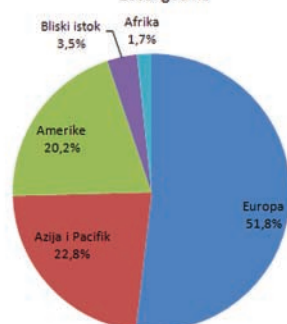
Udio u broju noćenja međunarodnih turista po regijama UNWTO-a 2005. godine

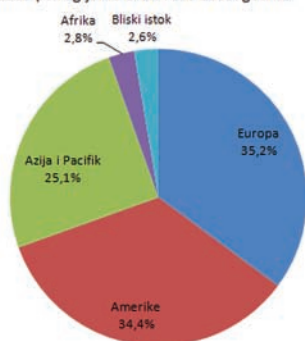
Udio u prihodu od međunarodnog turizma po regijama UNWTO-a 2005. godine

Udio u rashodu u međunarodnom turizmu po regijama UNWTO-a 2005. godine

Udio hotelskih soba po regijama UNWTO-a 2005. godine

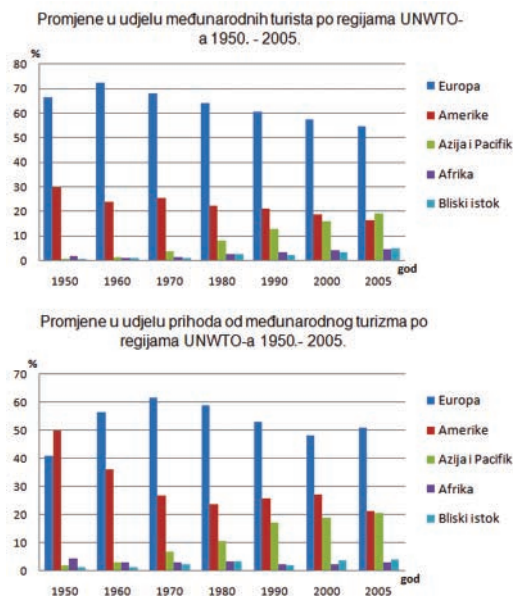
Sl. 1. Glavni turistički pokazatelji po regijama UNWTO-a 2005. godine

Izvor: Compendium of tourism statistics; data 2002-2006., UNWTO, Madrid, 2008. i Tourism highlights, 2007 edition, Madrid

Ovakvi trendovi i razlike između velikih regija UNWTO-a bili su još izraženiji u proteklim desetljećima (sl. 2). Podaci za 1950.

godinu pokazuju da je dvije trećine međunarodnih turista svijeta boravilo u Europi, a oko trideset posto u obje Amerike. Na ostale ve-

like regije otpadalo je samo 3,5% broja međunarodnih turista. Slični odnosi među regijama zadržali su se deset godina kasnije. Godine 1970. dolazi do prvih neznatnih promjena u odnosima među regijama, jer počinje postupno jačanje regije Azija i Pacifik. Ova tendencija jačanja azijskog i pacifičkog turizma nastavlja se u sljedećim dekadama. Jedno od najsnažnijih poticaja razvoju turizma u udaljenim receptivnim regijama bilo je uvođenje interkontinentalnih putničkih zrakoplovnih linija (Hoyle i Knowles, 1998). Na prijelazu tisućljeća, 2000. godine, udio Europe u broju međunarodnih turista pao je ispod 60%, a udjeli Azije i Pacifika i obje Amerike se približavaju istim iznosima. Dvije slabije regije, Afrika i Bliski istok, imaju podjednake udjele u broju međunarodnih turista. Slični su odnosi među regijama bili u ostvarenom prihodu od međunarodnog turizma u razdoblju 1950.- 2005. godine (sl. 2). Na početku statističkog praćenja, 1950. godine, europski i američki turizam je ostvarivao više od 90% prihoda svjetskog turizma. Američki je turizam, samo pet godina nakon Drugog svjetskog rata, činio polovicu prihoda od međunarodnog turizma što je razumljivo s obzirom na ljudske i materijalne posljedice koje je taj rat ostavio u Europi. Dvadeset godina kasnije, 1970. godine, Europa bilježi 61,5% prihoda od međunarodnog turizma, a u to vrijeme počinje nagli porast prihoda regije Azija i Pacifik. Na kraju 20. stoljeća, tri najjače regije: Europa, Amerike te Azija i Pacifik ostvaruju 94% svjetskog prihoda od međunarodnog turizma. Afrika je, i prema ovom pokazatelju, najslabija turistička regija svijeta koja znatno zaostaje u prihodu od Bliskog istoka. Konačno, svjetski turizam je u 55 godina razvoja povećao prihod s 2,2 mlrd. američkih dolara 1950. godine na 680 mlrd. 2005. godine. Samo u dvadeset godi-

Sl. 2. Promjene u udjelima međunarodnih turista i prihodima od međunarodnog turizma po regijama UNWTO-a 1950.- 2005. godine

Izvor: www.unwto.org

na, 1980.- 2000. prihod je povećan za više od 4,5 puta. Predviđanja su za međunarodni turizam vrlo povoljna te upućuju na daljnje povećanje broja turista i prihoda tijekom narednih desetljeća (2005.- 2020. godina).

Usporedbom podataka o broju međunarodnih turista po subregijama UNWTO-a 2005. godine zamjetne su još veće regionalne razlike (tab. 1). Najjača turistička subregija svijeta je Južna i Mediteranska Europa koju je 2005. godine posjetio svaki peti međunarodni turist (19,6%). Ova subregija bilježi veći broj međunarodnih turista od regija Azije i Pacifika (19,3%) i Amerika (16,6%). Druga subregija po broju međunarodnih turista je Zapadna Europa sa 17,8%. Iza nje slijedi Sjeverna Amerika (11,2%) i Sjeve-

Tab. 1. Broj međunarodnih turista i prihod od međunarodnog turizma po regijama kontinenata prema regionalizaciji UNWTO-a 2005. godine

Regija	Turisti		Prihod	
	Broj (mil.)	Udio %	Broj (mlrd. USD)	Udio %
Sjeverna Europa	51,0	6,4	53,9	8,0
Zapadna Europa	142,6	17,8	122,5	18,1
Srednja i Istočna Europa	87,8	10,9	32,4	4,8
Južna i Mediteranska Europa	157,3	19,6	140,0	20,7
EUROPA	438,7	54,7	348,8	51,6
Sjeveroistočna Azija*	87,5	10,9	65,4	9,7
Jugoistočna Azija	49,3	6,1	33,8	5,0
Oceanija	10,5	1,3	25,6	3,8
Južna Azija	8,0	1,0	9,6	1,4
AZIJA I PACIFIK	155,3	19,3	134,4	19,9
Sjeverna Amerika	89,9	11,2	107,4	15,9
Karibi	18,8	2,3	20,8	3,1
Srednja Amerika	6,3	0,8	4,6	0,7
Južna Amerika	18,2	2,3	12,4	1,8
AMERIKE	133,2	16,6	145,2	21,5
Sjeverna Afrika	13,9	1,7	7,0	1,0
Subsaharska Afrika	23,3	2,9	14,7	2,2
AFRIKA	37,3	4,6	21,7	3,2
BLISKI ISTOK	38,3	4,8	26,3	3,9
SVIJET	802,8	100	676,4	100

* Odgovara geografskoj regiji Istočna Azija

Izvor: Tourism highlights 2007 Edition (www.unwto.org)

roistočna Azija (10,9%).⁵ Subregije s najmanjim posjetom međunarodnih turista su Srednja Amerika (0,8%) i Južna Azija (1%).⁶ Površinom znatno veća i turističkim atrak-

cijama znatno bogatija regija Južna Azija ostvaruje samo 0,2% veći posjet međunarodnih turista od Srednje Amerike. Velike i značajne regionalne razlike se zamjećuju

⁵ Subregija Sjeveroistočna Azija poklapa se s tradicionalnom geografskom regijom Istočna Azija.

⁶ Subregiju Srednja Amerika prema UNWTO-u čine države Belize, Kostarika, Salvador, Gvatemala, Honduras, Nikaragva i Panama, a regiju Južna Aziju (u ovom radu uvrštena kao subregija u regiju Azija i Pacifik) čine Afganistan (bez iskazanih turističkih pokazatelja u promatranom razdoblju), Bangladeš, Butan, Indija, Iran, Maldivi, Nepal, Pakistan i Šri Lanka.

pri usporedbi prihoda od međunarodnog turizma po subregijama UNWTO-a 2005. godine. Odnosi među subregijama prema ostvarenom prihodu slični su odnosima po broju međunarodnih turista (tab. 1). Regija Južna i Mediteranska Europa ostvaruje više od jedne petine svjetskog turističkog prihoda. Time premašuje prihod međunarodnog turizma regije Azija i Pacifik (19,9%) i realizira nešto manji promet od regije obje Amerike (21,5%). Više je razloga ovakve dominacije Južne i Mediteranske Europe među subregijama. Među najvažnijim su tradicija razvoja turizma, povoljan geografski položaj u blizini emitivnih regija, prirodna obilježja i kulturno- povijesna baština te bogata ponuda smještajnih kapaciteta. Druga subregija po ostvarenom prihodu od međunarodnog turizma je Zapadna Europa (18,1%), a nešto manji promet ima Sjeverna Amerika (15,9%). S druge strane, najmanji prihod od međunarodnog turizma ostvaruju subregije Srednja Amerika sa svega 0,7%, Sjeverna Afrika (bez Egipta i Libije!) s 1% te Južna Azija s 1,4%. Snaga europskog turizma i ovdje dolazi do izražaja. Promotrite li se podaci za, uvjetno najslabiju europsku turističku subregiju Srednju i Istočnu Europu (4,8% prihoda od međunarodnog turizma svijeta), uočava se da je ta subregija 2005. godine ostvarila bolje rezultate od velikih regija Afrike (3,2%) i Bliskog istoka (3,9%) i subregija Oceanije (3,8%), Južne Azije (1,4%), Kariba

(3,1%), Srednje i Južne Amerike (ukupno 2,5%). Ova regija bilježi slične rezultate s brzo rastućom i prestižnom regijom Jugoistočne Azije (5%).

VODEĆE DRŽAVE U MEĐUNARODNOM TURIZMU

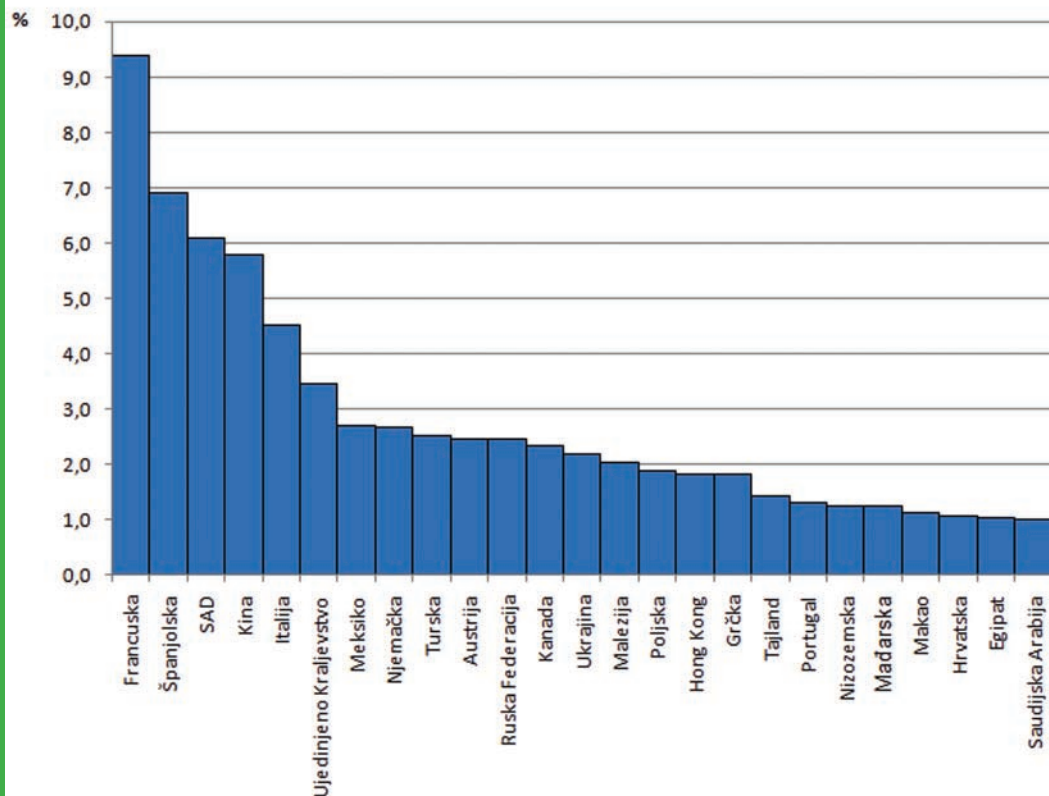
Vodeće države u svjetskom turizmu izdvojene su na temelju glavnih turističkih pokazatelja: broju međunarodnih turista,⁷ broju noćenja međunarodnih turista, broju soba u hotelima i sličnim smještajnim objektima, prihodu ostvarenom od međunarodnog turizma, rashodu ostvarenom u međunarodnom turizmu, pozitivnoj platnoj bilanci u turizmu i negativnoj platnoj bilanci u turizmu. Osim toga, uz ove pokazatelje izražen je i bruto domaći proizvod i udio prihoda od međunarodnog turizma u BDP-u⁸ izdvojenih država. Ova vrijednost je danas standardna mjera koju iskazuje Svjetska turističke organizacija i Međunarodni monetarni fond putem svojih publikacija, a važan je pokazatelj utjecaja turizma na sveukupno gospodarstvo neke države (Wall i Mathieson, 2006). Za potpuniji prikaz, za pokazatelje poput broja soba u hotelima i sličnim objektima, rashoda u međunarodnom turizmu te negativne platne bilance utvrđena je korelacija s BDP-om država.

Uspoređujući broj međunarodnih turista 1990. godine⁹ zamjetno je da je većina vo-

⁷ Prema definiciji Svjetske turističke organizacije turist je posjetitelj koji ostvari najmanje jedno noćenje u nekom smještajnom objektu u državi koju je posjetio (Vukonić i Čavlek, 2001). U ovom radu su se koristili podaci iz publikacije UNWTO-a koji se odnose na turiste (posjetitelje s noćenjem) – tourists (overnight visitors).

⁸ Bruto domaći proizvod je mjera ukupne vrijednosti proizvedenih dobara i usluga u jednoj državi u jednoj godini, odnosno proizvod međusobno povezanih i uvjetovanih čimbenika u jednoj državi, bez proizvoda nastalih u inozemstvu (Cvitanović, 2002)

⁹ Osnova za usporedbu najvažnijih turističkih pokazatelja 1990. i 2005. godine je rad profesora Pepeonika u Geografskom horizontu broj 1 iz 1994. godine.

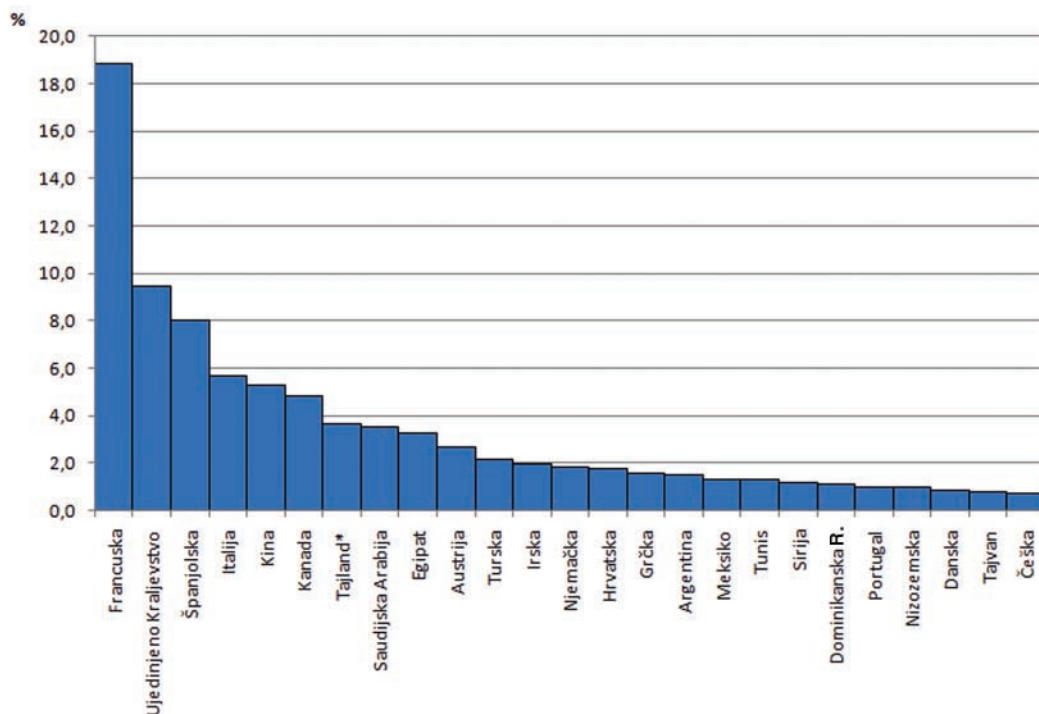
Sl. 3. Dvadeset i pet vodećih država po broju međunarodnih turista 2005. godine

Izvor: Compendium of tourism statistics; data 2002-2006., UNWTO, Madrid, 2008.; www.unwto.org

dećih država zadržala svoje pozicije nakon petnaest godina (sl. 3). Najveći broj međunarodnih turista 2005. godine bilježi Francuska (9,4% međunarodnih turista svijeta), Španjolska (6,9%) i SAD (6,1%). Umjesto Italije, na četvrto se mjesto popela Kina što je posljedica jednog od najbržih porasta gospodarstva u svijetu i učeterostručenog dohotka u zadnja dva desetljeća (Jang i dr., 2003; Oosterhaven i Tianhu, 2006). Osim toga, značajan uzlet bilježi Turska, Meksiko, Ruska Federacija i Ukrajina. Ovih dvadeset i pet država prima 70% svih međunarodnih

turista svijeta. Republika Hrvatska je po broju međunarodnih turista na 23. mjestu u svijetu što je vrlo značajan rezultat uzme li obzir da su među prvih dvadeset pet država one koje su površinom i brojem stanovnika veće od Hrvatske (izuzme li se Nizozemska koja je veća brojem stanovnika te Hong Kong i Makao kao specifičan turistički i gospodarski prostor). Rezultat Hrvatske još je značajniji, jer je naš turizam izrazito sezonski orijentiran i usmjeren prema jednoj regiji- onoj jadranskoj (Turizam – kumulativni podaci, DZS, 2006; i Curić, 1996).

Sl. 4. Dvadeset i pet vodećih država po broju noćenja međunarodnih turista 2005. godine

* Za Tajland podaci iz 2004. godine

Izvor: Compendium of tourism statistics; data 2002-2006., UNWTO, Madrid, 2008.; www.unwto.org

Raspodjela država prema velikim regijama UNWTO-a otkriva da je 20 država u dvije regije: Europi i Aziji i Pacifiku. Tri države pripadaju subregiji Sjeverna Amerika, a dvije države, Saudijska Arabija i Egipat, pripadaju regiji Bliski istok. Egipat svoj međunarodni turizam temelji na nekim od najznačajnijih kulturno-povijesnih spomenika iz razdoblja Staroga vijeka, a Saudijska Arabija kao vjersko turističko odredište muslimana.

Što se tiče broja noćenja međunarodnih turista 2005. godine prikaz je okrnjen, jer neke države za promatranu godinu

nisu iskazale podatke Svjetskoj turističkoj organizaciji. Među njima su značajne turističke države kao Australija, Brazil, Hong Kong, Indija, Indonezija, Iran, Japan, Republika Koreja, Malezija, Singapur, Južnoafrička Republika, Tajland, SAD i Vijetnam (UNWTO, 2008). Time usporedba s 1990. ne može biti potpuna. Najviše noćenja 2005. godine ostvarila je Francuska (18,8% noćenja međunarodnih turista svijeta), a slijede Ujedinjeno Kraljevstvo (9,5%), Španjolska (8,0%) i Italija (5,7%) (sl. 4). Dvadeset pet vodećih država koje prikazuju ovaj turistič-

ki podatak ostvarilo je 85% međunarodnih noćenja svijeta. Republika Hrvatska se nalazi na četrnaestom mjestu s 1,8% noćenja međunarodnih turista svijeta. I ovi podaci otkrivaju izrazitu regionalnu koncentraciju u tri najvažnije turističke regije svijeta. Tako je među njima četrnaest europskih, četiri američke, tri iz regije Azija i Pacifik, a samo tri iz regije Bliski istok te jedna iz regije Afrika.

Nedvojbeno, broj soba u hotelima jedan je od najvažnijih pokazatelja snage turizma i ulaganja u turizam u pojedinim državama i regijama. Svjetska turistička organizacija u svojim glavnim statističkim publikacijama objavljuje podatke za broj soba u hotelima i sličnim objektima te broju kreveta u takvim objektima. Države se, prema ta dva pokazatelja, mogu podijeliti u tri skupine. Prvu skupinu čine one države koje za 2005. nisu iskazale nijedan podatak. Među njima su neke koje predstavljaju značajan turistički prostor kao što su Brazil, Kanada, Iran i tome slične. Drugu skupinu čine one države koje iskazuju samo podatak za broj soba u hotelima i sličnim objektima. Među njima su neke od najznačajnijih država u svjetskom turizmu kao SAD, Malezija, Singapur, Japan, Republika Koreja, Tajland, Vijetnam i tome slične. Treću skupinu čine države koje iskazuju ovu skupinu podataka. Prema broju soba u hotelima i sličnim smještajnim objektima vodeća država svijeta je SAD sa 4,4 milijuna soba (24% hotelskih soba svijeta), slijede istočnoazijske države Japan (8,5%) i Kina (7,3%) te europske države Italija, Njemačka, Španjolska i Francuska (tab. 2). Velika razlika između SAD-a i ostalih vodećih država je posljedica brojnosti stanovništva, visokog standarda i najjačeg domaćeg turizma na svijetu (Pepeonik, 1994; Bigano i dr., 2007). Slični zaključci se na-

meću za Kinu (brojno stanovništvo) i Japan (visok standard i domaći turizam). Vodećih dvadeset pet država posjeduje 83% svih hotelskih soba svijeta. Ova izrazita koncentracija raspoređena je najvećim dijelom u tri najjače svjetske turističke regije. Među dvadeset pet vodećih država 11 je europskih, 5 je američkih, a 7 iz regije Azija i Pacifik. Samo su dvije države, Egipat i Saudijska Arabija, iz regije Bliski istok. Veza između broja soba u hotelima i sličnim smještajnim objektima dvadeset i pet vodećih država te bruto domaćeg proizvoda tih država utvrđen je koeficijentom korelacije. Taj koeficijent za ove dvije skupine podataka iznosi 0,98 što znači vrlo čvrstu vezu (Robinson, 1998). S druge strane, vrlo je slaba korelacija između broja soba u hotelima i ukupnog broja stanovnika promatranih država što znači da brojnost stanovništva ne znači nužno veći broj hotela. Koeficijent korelacije za ove dvije skupine podataka je slab i iznosi 0,35. Republika Hrvatska se 2005. godine s 80 743 sobe u hotelima i sličnim objektima nalazila na 32. mjestu u svijetu.

Prihod od međunarodnog turizma je pokazatelj kojem UNWTO pridaje veliku pozornost i najveći broj članica ove organizacije redovito iskazuje ovaj podatak. Najveći prihod od međunarodnog turizma je, kao i 1990. godine, ostvario SAD sa 123 mlrd. USD, odnosno 15% svjetskog prihoda (tab. 3). SAD je time u 15 godina utrostručio prihod od međunarodnog turizma. Na drugo mjesto se probila Španjolska s 53 mlrd. USD, odnosno 6,5% svjetskog prihoda. Slijedi Francuska (52 mlrd. USD, 6,4% prihoda), Ujedinjeno Kraljevstvo (39,5 mlrd. USD, 4,8%) koje je preteklo Italiju (38 mlrd. USD, 4,7%). U usporedbi s 1990. godinom, novopridošle države među prvih deset su

Tab. 2. Dvadeset i pet vodećih država po broju soba u hotelima i sličnim smještajnim objektima i BDP 2005. godine

Rang	Države	Hotelske sobe	Udio (%)	BDP (mil. USD)
1	SAD	440 2466	24,2	12 421 880
2	Japan	154 8449	8,5	4 560 671
3	Kina	1 332 083	7,3	2 235 750
4	Italija	1 020 478	5,6	1 780 781
5	Njemačka	890 153	4,9	2 794 478
6	Španjolska	797 354	4,4	1 132 132
7	Francuska	613 798	3,4	2 147 495
8	Meksiko	535 639	2,9	849 030
9	Ujedinjeno Kraljevstvo	518 028	2,8	2 280 061
10	Kanada*	377 771	2,1	1 133 428
11	Tajland	376 214	2,1	176 352
12	Grčka	358 721	2,0	246 217
13	Austrija	289 879	1,6	304 529
14	Indonezija	280 433	1,5	285 856
15	Australija	232 077	1,3	713 262
16	Turska	230 605	1,3	482 685
17	Ruska Federacija	199 010	1,1	764 256
18	Argentina	191 840	1,1	181 549
19	Egipat	170 776	0,9	89 794
20	Saudijska Arabija	156 921	0,9	315 758
21	Malezija	155 356	0,9	138 022
22	Peru	136 605	0,7	79 408
23	Vijetnam	130 000	0,7	52 931
24	Švicarska	127 410	0,7	372 565
25	Portugal	116 123	0,6	185 771
Σ	Ukupno 1-25	15 188 189	83,3	35 724 661

* Za Kanadu je iskazan broj hotelskih soba iz 2004. godine

Izvor: Compendium of tourism statistics; data 2002-2006., UNWTO, Madrid, 2008.;
www.unwto.org i International monetary fund

Kina, Australija i Turska. Australijski turizam postao je najvažniji izvor prihoda te države kao rezultat povećanja dolazaka iz Novog Zelanda, Japana, Kine i Jugoistočne Azije

(Šegota, 2000). Uspon Turske na ljestvici turističkih država svijeta počinje osamdesetih godina 20. stoljeća značajnim ulaganjima turske ekonomske emigracije, najvećim

Tab. 3. Dvadeset i pet vodećih država po prihodima od međunarodnog turizma i BDP 2005. godine

Rang	Države	Prihod (mil. USD)	Udio u prihodu svijeta (%)	BDP (mil. USD)	Udio u BDP-u (%)
1	SAD	123 093	15,1	1 242 1880	0,99
2	Španjolska	53 066	6,5	1 132 132	4,69
3	Francuska	52 153	6,4	2 147 495	2,43
4	Ujedinjeno Kraljevstvo	39 569	4,8	2 280 061	1,74
5	Italija	38 374	4,7	1 780 781	2,15
6	Njemačka	38 220	4,7	2 794 478	1,37
7	Kina	31 842	3,9	2 235 750	1,42
8	Australija	22 566	2,8	713 262	3,16
9	Turska	19 720	2,4	482 685	4,09
10	Austrija	19 310	2,4	304 529	6,34
11	Kanada	16 006	2,0	1 133 428	1,41
12	Japan	15 555	1,9	4 560 671	0,34
13	Hong Kong	13 588	1,7	177 713	7,65
14	Grčka	13 453	1,6	246 217	5,46
15	Meksiko	12 801	1,6	849 030	1,51
16	Tajland	12 102	1,5	176 352	6,86
17	Švicarska	11 991	1,5	372 565	3,22
18	Belgija	10 881	1,3	376 990	2,89
19	Nizozemska	10 446	1,3	639 579	1,63
20	Malezija	10 389	1,3	138 022	7,53
21	Portugal	9 009	1,1	185 771	4,85
22	Švedska	8 580	1,0	367 162	2,34
23	JAR	8 448	1,0	242 676	3,48
24	Republika Koreja	8 290	1,0	845 017	0,98
25	Ruska Federacija	7 806	1,0	764 256	1,02
Σ	Ukupno 1-25	607 258	74,3	37 368 502	

Izvor: Compendium of tourism statistics; data 2002-2006., UNWTO, Madrid, 2008.;
www.unwto.org i International monetary fund

dijelom iz Njemačke. Ti napori i ulaganja rezultirali su stopom rasta stranih posjetitelja od 8% godišnje u zadnjem desetljeću prošlog stoljeća (Jovičić i Ivanović, 2008). U

razdoblju 1990. - 2005., s liste prvih deset ispali su Švicarska, Hong Kong i Meksiko. Prvih dvadeset i pet država ostvaruju tri četvrtine svjetskog prihoda od međunarodnog

turizma i potvrđuju koncentraciju u tri glavne regije prema UNWTO-u. Europa među njima ima 14 država, Azija i Pacifik 7 država i Amerike tri države. Ostatak svijeta je među prvih dvadeset i pet zastupljen samo s jednom državom (Južnoafrička Republika). Već je prije spomenut doprinos međunarodnog turizma na BDP pojedinih država. Svjetska turistička organizacija, zajedno s Međunarodnim monetarnim fondom, iskazuje udio prihoda od međunarodnog turizma u bruto domaćem proizvodu za svaku državu. Bruto domaći proizvod nekih država jako ovisi o prihodu od međunarodnog turizma.¹⁰ Među vodećih dvadeset i pet država najveći udio prihoda od međunarodnog turizma ima Hong Kong (7,7% BDP-a), Malezija (7,5% BDP-a) i Tajland (6,9% BDP-a). Od europskih država najviši udio ima Austrija, Grčka i Portugal. Udio prihoda od međunarodnog turizma u hrvatskom BDP-u za 2005. godinu je iznosio 19,6%. S druge strane najmanji udio ima Japan (0,3% BDP-a), Republika Koreja (1% BDP-a) i SAD (1% BDP-a). Međutim, razlog ovakvom niskom udjelu ne leži u slabo razvijenom turizmu, nego snažno razvijenim ostalim granama gospodarstva.

Rashod u međunarodnom turizmu dvadeset i pet vodećih država u čvrstoj je vezi s njihovim bruto domaćim proizvodom. Koefficient korelacije za dvadeset i pet vodećih država iznosi 0,82 iz čega proizlazi da bogate i gospodarski moćne države sa stanovništvom visokog standarda i potrošačkih navika mogu značajnije sudjelovati u turistič-

kom rashodu. Među tim državama najveći je rashod 2005. godine ostvario SAD- 99,5 mlrd. USD (13,0% svjetskog rashoda u međunarodnom turizmu), a slijedi Njemačka - 82,2 mlrd. USD (10,8%), Ujedinjeno Kraljevstvo - 73,7 mlrd. USD (9,6%) i Japan- 48,1 mlrd. USD (6,3%) (tab. 4). U prvih se deset država s najvećim rashodom, nalaze sve članice skupine G8, a u dvadeset pet vodećih gotovo su sve članice skupine G20 (www.g20.org, 2009). U odnosu na 1990. godinu, među prvih deset novopridošle su Kina i Španjolska. Dok je za Kinu gospodarski uzlet u posljednjih dvadesetak godina snažno utjecao na turističku potrošnju Kineza u inozemstvu, Španjolska se godinama svrstavala u države vrlo visokog prihoda, a neznatnog rashoda u turizmu. Međutim, izgleda da se ti trendovi mijenjaju. Nadalje, vodećih dvadeset i pet država ostvarile se 82% svjetskog turističkog rashoda. Dominacija glavnih svjetskih regija i ovdje je očita jer je četrnaest država s najvećim rashodom iz Europe, a osam iz regije Azija i Pacifik (uključujući i Indiju iz regije Južna Azija). Turisti iz Hrvatske su 2005. godine u inozemstvu potrošili 786 milijuna američkih dolara.

Orijentacija gospodarstva neke države na turizam kao jednu od najvažnijih grana najbolje se može uvidjeti promotri li se platna bilanca u međunarodnom turizmu. Skupinu dvadeset i pet vodećih država po pozitivnoj platnoj bilanci predvodi, kao i 1990. godine, Španjolska (tab. 5). Ta država je povećala dobit s 14,3 mlrd. USD 1990. godine na

¹⁰ Prema podacima Svjetske turističke organizacije za 2005. godinu najveći udio prihoda od međunarodnog turizma u BDP-u imaju države: Sveta Lucija - 43,2%, Maldivi - 38,8%, Antigva i Barbuda - 38,2%, Sejšeli - 37,2%, Bahama - 32,2%, Barbados - 29,3%, Vanuatu - 28,3%, Libanon - 27,7%, Sveti Kristofor i Nevis - 25,4%, Fidži - 24,8%, Sveti Vincent i Grenadini - 24,2%, Dominika - 19,7%, Hrvatska - 19,6%, Samoa - 19,3% i slično. Mjesto Hrvatske među ovim državama ne pokazuje nužno snagu hrvatskog turizma već slabost ostalih grana gospodarstva.

Tab. 4. Dvadeset i pet vodećih država po rashodima u međunarodnom turizmu i BDP 2005. godine

Rang	Države	Rashod (mil. USD)	Udio u rashodu svijeta (%)	BDP (mil. USD)
1	SAD	99 439	13,0	12 421 880
2	Njemačka	82 228	10,8	2 794 478
3	Ujedinjeno Kraljevstvo	73 672	9,6	2 280 061
4	Japan	48 102	6,3	4 560 671
5	Francuska	37 549	4,9	2 147 495
6	Italija	26 771	3,5	1 780 781
7	Kina	24 715	3,2	2 235 750
8	Kanada	22 891	3,0	1 133 428
9	Španjolska	18 441	2,4	1 132 132
10	Ruska Federacija	18 425	2,4	764 256
11	Republika Koreja	16 924	2,2	845 017
12	Belgija	16 771	2,2	376 990
13	Nizozemska	16 140	2,1	639 579
14	Australija	15 593	2,0	713 262
15	Hong Kong	13 305	1,7	177 713
16	Austrija	12 755	1,7	304 529
17	Švedska	11 844	1,6	367 162
18	Švicarska	10 634	1,4	372 565
19	Norveška	10 182	1,3	302 175
20	Tajvan	10 047	1,3	356 227
21	Singapur	9 947	1,3	120 953
22	Meksiko	8 951	1,2	849 030
23	Indija	7 798	1,0	784 252
24	Danska	6 850	0,9	258 096
25	Irska	6 186	0,8	202 022
Σ	Ukupno 1-25	626 160	82,0	37 920 504

Izvor: Compendium of tourism statistics; data 2002-2006., UNWTO, Madrid, 2008.;
www.unwto.org i International monetary fund

34,6 mlrd. \$ 2005. godine. Iza Španjolske je SAD koji povećao dobit s 1,9 mlrd. USD 1990. godine na 23,7 mlrd. USD 2005. godine. Treća je Turska s 16,5 mlrd USD i po-

većanjem u odnosu na 1990. od 13 milijardi dolara. Među prvih deset država, u odnosu na 1990. godinu, ostale su europske države Francuska (dobit 14,6 mlrd. USD) i Ita-

Tab. 5. Dvadeset i pet vodećih država po pozitivnoj platnoj bilanci u turizmu i BDP 2005. godine

Rang	Države	Bilanca (mil. USD)
1	Španjolska	34 625
2	SAD	23 654
3	Turska	16 510
4	Francuska	14 604
5	Italija	11 603
6	Grčka	10 408
7	Tajland	7 185
8	Kina	7 127
9	Australija	6 973
10	Hrvatska	6 839
11	Austrija	6 555
12	Malezija	6 050
13	Egipat	5 274
14	Portugal	5 265
15	Maroko	4 427
16	Meksiko	3 850
17	JAR	3 637
18	Češka	3 015
19	Dominikanska Republika	3 007
20	Poljska	2 441
21	Libanon	2 404
22	Kuba	2 399
23	Tunis	2 348
24	Novi Zeland	2 216
25	Mađarska	1 891
Σ	Ukupno 1-25	194 307

Izvor: Prema podacima Compendium of tourism statistics; data 2002-2006., UNWTO, Madrid, 2008.; www.unwto.org izračunao autor.

lija (11,6 mlrd. USD) te azijski Tajland (7,2 mlrd. USD). Nove države među prvih deset, u odnosu na 1990. godinu, su Grčka (10,4 mlrd. USD), Kina (7,1 mlrd. USD), Australija (6,9 mlrd. USD) i Hrvatska (6,8 mlrd. USD). Turistička potrošnja hrvatskih građana u inozemstvu često se medijski proizvoljno tumači kao prevelika i pretjerana.¹¹ Međutim, prema podacima Svjetske turističke organizacije za razdoblje 2002.- 2006. Hrvatska je prosječno godišnje prihodovala od međunarodnih turista 6,7 mlrd. USD, a u isto vrijeme turistička potrošnja u inozemstvu iznosila je prosječno 0,8 milijardi dolara. Na listi dvadeset i pet vodećih država po pozitivnoj platnoj bilanci Hrvatska se nalazi ispred turističke razvikanije Austrije i Portugala. Ne treba zamenariti činjenicu da se u našoj državi, uz neke izuzetke, turizam vremenski koncentrira u ljetne mjesece, a prostorno u obalni pojas. Prema tome, postoje još znatne mogućnosti za povećanje platne bilance u turizmu. Regionalno gledano, među dvadeset i pet vodećih država po pozitivnoj platnoj bilanci u međunarodnom turizmu, jedanaest je europskih, pet iz regije Azije i Pacifik, četiri iz obje Amerike, tri iz Afrike i dvije iz regije Bliski istok. Ovakva regionalna raspodjela država, nešto je ravnomjernija od raspodjele prema ostalim turističkim pokazateljima.

Negativna platna bilanca u turizmu 2005. godine je još jedan pokazatelj koji je vrlo tijesno povezan s bruto domaćim proizvodom dvadeset i pet vodećih država. Koeficijent korelacije za ova dva pokazatelja iznosi 0,89 što znači vrlo čvrstu vezu. Među ovim

¹¹ Hrvatske televizijske postaje s nacionalnom frekvencijom najčešće, kao primjer pretjerane turističke potrošnje u inozemstvu, prikazuju kolone osobnih automobila na graničnim prijelazima s Republikom Slovenijom u prvim danima siječnja, a povezane s odlascima u skijaška turistička središta u Austriji, Italiji i drugim alpskim državama.

Tab. 6. Dvadeset i pet država s najvećom negativnom platnom bilancom u turizmu i BDP 2005. godine

Rang	Države	Bilanca (mil. USD)	BDP mil. USD
1	Njemačka	-44 008	2 794 478
2	Ujedinjeno Kraljevstvo	-34 103	2 280 061
3	Japan	-32 547	4 560 671
4	Ruska Federacija	-10 619	764 256
5	Republika Koreja	-8 634	845 017
6	Kanada	-6 885	1 133 428
7	Norveška	-6 223	302 175
8	Belgija	-5 890	376 990
9	Nizozemska	-5 694	639 579
10	Kuvajt	-4 331	80 800
11	Tajvan	-4 307	356 227
12	Singapur	-4 044	120 953
13	Švedska	-3 264	367 162
14	Iran	-3 196	188 046
15	UAE	-2 968	135 198
16	Brazil	-1 737	881 753
17	Danska	-1 557	258 096
18	Nigerija	-1 339	112 248
19	Venezuela	-1 121	144 128
20	Katar	-999	42 463
21	Pakistan	-925	109 595
22	Libija	-619	45 451
23	Sudan	-578	27 386
24	Finska	-552	195 671
25	Izrael	-422	133 293
Σ	Ukupno 1-25	-186 562	16 895 125

Izvor: Prema podacima Compendium of tourism statistics; data 2002-2006., UNWTO, Madrid, 2008.; www.unwto.org izračunao autor; Za BDP International monetary fund

državama najveću negativnu platnu bilancu u međunarodnom turizmu imaju Njemačka (-44 mlrd. USD) i Ujedinjeno Kraljevstvo (-34,1 mlrd. USD) čime su prestigili Japan (-32,5 mlrd. USD) koji je 1990. godine bio

vodeća država prema tom pokazatelju (tab. 6). Nove države među prvih deset su Ruska Federacija (-10,6 mlrd. USD) na četvrtom mjestu i Republika Koreja (-8,6 mlrd. USD) na petom mjestu. S liste iz 1990. godine

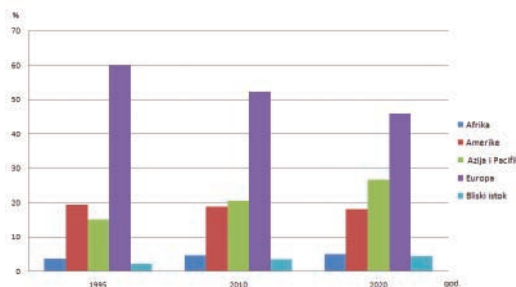
ispala je Švedska (-3,3 mlrd. USD) koja je sada na 13. mjestu i Malezija koja se 2005. godine našla među dvadeset i pet najvećih država s pozitivnom plaćevnom bilancom. Slično tome, Singapur koji 1990. godine imao 3 mlrd. USD pozitivnu platnu bilancu, 2005. godine ostvario je turistički manjak od 4 mlrd. USD. Uz nekoliko izuzetaka poput Sudana i Pakistana, dvadeset i pet država s najvećom negativnom plaćevnom bilancom se mogu podijeliti u dvije skupine. Jednu čine gospodarski najrazvijenije države svijeta poput spomenute Njemačke, Japana, Ujedinjenog Kraljevstva, Nizozemske i slič-

nih, a drugu države proizvođači i izvoznice nafte i prirodnog plina poput Kuvajta, Irana, Ujedinjenih Arapskih Emirata, Nigerije, Venezuele, Katara i Libije (OPEC, 2009). Prema regijama Svjetske turističke organizacije najviše je država s europskog prostora, njih ukupno deset. S prostora Azije i Pacifika (uključujući Južnu Aziju) dolazi šest država, a sa Bliskog istoka četiri države. S prostora obiju Amerika su tri države, dok su iz Afrike dvije pa se može zaključiti da je regionalna raspodjela prema ovom kriteriju donekle ravnomjernija u odnosu na ostale turističke pokazatelje.

UMJESTO ZAKLJUČKA: KAKVA JE BUDUĆNOST TURIZMA?

Iz prethodnih poglavlja razvidna je izrazita dominacija Europe u svjetskom turizmu. Iza europskog turizma, podjednake rezultate ostvaruje Sjeverna Amerika i Istočna Azija i Pacifik. Među državama nema značajnijih promjena u odnosu na 1990. godinu. Ipak, treba izdvojiti jačanje SAD-a u ostvarenim prihodima od međunarodnog turizma, uzlet Turske i Kine među deset najjačih turističkih država svijeta prema nekoliko pokazatelja, pojavu novih država na međunarodnom turističkom tržištu među kojima svakako treba izdvojiti Hrvatsku, Australiju i Grčku, smanjivanje značaja nekih tradicionalnih receptivnih država poput Švicarske i Austrije te uspon Španjolske na listi država s najvećim rashodima.

Buduća kretanja u međunarodnom turizmu redovito, putem svojih publikacija, prognozira Svjetska turistička organizacija (sl. 5). Kao bazna godina za izradu prognoze kretanja broja međunarodnih turista uzeta je 1995. Za 2010. godinu su predviđanja o povećanju broja međunarodnih turista na svjetskoj razini na 1 milijardu, odnosno povećanje u odnosu na 1995. za gotovo 80%. Koliko su ta predviđanja optimistična u svijetlu negativnih trendova u svjetskom gospodarstvu 2008. i 2009. godine pokazat će vrijeme, ali broj je već 2005. premašio 800 milijuna što znači da bi se prognoze mogle ostvariti. UNWTO za 2010. godinu predviđa ustaljeni poredak velikih regija te nastavak vodeće uloge Europe u svjetskom turizmu s udjelom od 52% međunarodnih turista. Međutim, za Europu se predviđa najmanja stopa rasta u odnosu na 1995. godinu od samo 56%. Nadalje, predviđa se veći broj turista u regiji Azija i

Sl. 5. Prognoze udjela međunarodnih turista do 2020. po regijama UNWTO-a
Izvor: Tourism highlights 2007 Edition
(www.unwto.org)

Pacifik, Sjevernoj i Južnoj Americi. Za regiju Azija i Pacifik predviđa se rast od 142%. Među regijama, najveću stopu rasta broja međunarodnih turista trebala bi imati regija Bliski istok od čak 200%. S obzirom na političku i sigurnosnu situaciju u toj regiji koju opterećuju neriješeno palestinsko pitanje, sukobi u Iraku i obližnjem Afganistanu ova predviđanja su vrlo optimistična. Africi se predviđa velik rast od 135% u odnosu na 1995., ali i dalje male udjele u svjetskom turizmu.

Dugoročnija predviđanja, ona za 2020. godinu, ističu nekoliko bitnih promjena u odnosima među velikim regijama. Na svjetskoj se razini predviđa slična stopa rasta broja međunarodnih turista kao u razdoblju 1995. - 2010. godini. Za 2020. godinu se tako, prognozira broj od gotovo 1,6 milijardi međunarodnih turista u svijetu. Jedna od najvažnijih promjena je pad udjela Europe u broju međunarodnih turista svijeta ispod 50%. Nadalje, prognoza je da će u deset godina (2010. - 2020.) broj stranih turista u regiji Azija i Pacifik udvostručiti te da će ta regija primati četvrtinu svjetskih turista. Sličan porast zabilježiti će regija Bliski istok (preko 90%). Za Sjevernu i Južnu Ameriku se predviđa daljnji pad udjela te će ostati treća velika regija po broju međunarodnih turista. Za Afriku je predviđen neznatan porast udjela na svega 5% turista svijeta.

Bez obzira na točnost prognoza kretanja svjetskog turizma u narednim desetljećima i razinu optimizma koja utječe na oblikovanje takvih prognoza u pojedinim regijama svijeta, može se zaključiti da će turizam ostati jedna od vodećih gospodarskih djelatnosti na globalnoj razini te da će se njegov značaj u mnogim dijelovima svijeta povećati. Štoviše, u pojedinim regijama i državama, poput Hrvatske, turizam će imati najveći utjecaj na gospodarska kretanja, društvena zbivanja i brigu za okoliš.

LITERATURA I IZVORI:

- AWARITEFE, O. D., 2004: Motivation and Other Considerations in Tourist Destination Choice: A Case Study of Nigeria, *Tourism Geographies* 6 (3), 303- 330.
- BIGANO, A., HAMILTON, J. M., LAU, M., TOL, R. S. J., ZHOU, Y., 2007: A Global Database of Domestic and International Tourist Numbers at National and Subnational Level, *International Journal of Tourism Research* 9, 147-174.
- BONIFACE, B., COOPER C., 2009: *Worldwide destinations - The geography of travel and tourism*, Elsevier, Oxford.
- BURTON, R., 1995: *Travel geography*, Longman, Harlow.
- Compendium of tourism statistics*, data 2002.-2006., 2008 edition, World tourism organization, Madrid.
- CURIĆ, Z., 1996: Turističko-geografske značajke primorskih županija u turističkoj ponudi Hrvatske, u: *I. Hrvatski geografski kongres: Geografija u funkciji razvoja Hrvatske: zbornik radova* (ur. Pepeonik, Z.), Zagreb 12 i 13. listopada 1995., Hrvatsko geografsko društvo, Zagreb, 317- 325.
- CVITANOVIĆ, A., 2002: *Geografski rječnik*, HGD - Zadar, Filozofski fakultet u Zadru, Matica hrvatska-Zadar, Zadiz d.o.o., Zadar.
- DAVIDOFF, P. G., DAVIDOFF, D. S., EYRE, J. D., 1995: *Tourism Geography*, Prentice Hall, Englewood Cliffs.
- DIAGNE, A.K., 2004: Tourism Development and its Impacts in the Senegalese Petite Côte: A Geographical Case Study in Centre - Periphery Relations, *Tourism Geographies* 6 (4), 472-492.
- G20: <http://www.g20.org/index.aspx> od 30. rujna 2009.

- HALL, C. M., PAGE, S. M., 2002: *The geography of tourism and recreation*, Routledge, London i New York.
- HOYLE, B., KNOWLES, R., 1998: *Modern transport geography*, Wiley, Chichester.
- JANG, S., YU, L., PEARSON E. T., 2003: Chinese travellers to the United States a comparison of business travel and visiting friends and relatives, *Tourism geographies* 5 (1), 87-108.
- JOVIČIĆ, D., IVANOVIĆ, V., 2008: *Turističke regije sveta*, Ton Plus, Beograd.
- KLARIĆ, Z., 2005: Geografski aspekti turističke regionalizacije svijeta prema konceptu Svjetske turističke organizacije, *Hrvatski geografski glasnik* 67 (2), 39-65.
- LEW, A., HALL, C. M., TIMOTHY D., 2008: *World geography of travel and tourism - a regional approach*, Elsevier, Oxford.
- Međunarodni monetarni fond: <http://www.imf.org> (02.09.2009.)
- OOSTERHAVEN, J., TIANHU, F., 2006: Impact of International Tourism on the Chinese Economy, *International Journal Tourism Research* 8 (5), 347-354.
- PEPEONIK, Z., 1994: Međunarodni turizam svijeta 1990. godine, *Geografski horizont* 94 (1), 58-64.
- ROBINSON, G. M., 1998: *Methods and techniques in human geography*, Wiley, Chichester.
- SMITH, L. J. S., 2004: The measurement of global tourism: old debates, new consensus, and continuing challenges u: *A companion to tourism* (ur.: Lew, A. A.; Hall, C. M.; Williams, A. M.), Blackwell, Oxford.
- ŠEGOTA, T., 2000: *Geografija Australije i Oceanije*, „Dr. Feletar”, Koprivnica.
- Tourism highlights*, 2007. edition, World tourism organization, Madrid.
- Turizam - kumulativni podaci*, Državni zavod za statistiku, <http://www.dzs.hr> Podaci za 2005. godinu
- VUKOVIĆ, B., ČAVLEK, N., (ur.) 2001: *Rječnik turizma*, Masmedia, Zagreb.
- WALL, G., MATHIESON, A., 2006: *Tourism - Change, Impacts and Opportunities*, Pearson Harlow.
- WILLIAMS, S., 2000: *Tourism geography*, Routledge, London i New York.
- WILLIAMS, S., 2009: *Tourism geography - A new synthesis*, Routledge, London i New York.
- World Oil Outlook 2009.*, Organization of the Petroleum Exporting Countries, Beč.
- World tourism organization: <http://www.unwto.org>, različiti datumi preuzimanja podataka